

1836

17-17

1
Remotissimis ex temporibus ars medica, sicut ac-
simè Præsul, præclarissimi Doctores, benevolique adstantes,
omnes mentis humane productus varia fortuna ite-
ter,
rum atque iterum est agitata. Horum eventuum pri-
ma causa subest systematum varietas, quæque ratio-
ne ipsa qua peravide accipiebantur eadem quam in-
bito depressa erant. Ipsa divi Hippocrateos doctrina
etiam aliquando e' huc recessere, donec tandem
medicorum in mentem acceptum hanc artem natu-
ra observatione sistere, et illius divini viri præceptis,
quem meruere locum dederunt. Virum Hippocratem
ad perceptionem hanc toto animo adhibens ut mor-
borum cognitionem adspiceretur, apertum lateque pa-
tentem quamquam incultum campum oculis subjec-
tum agnovit, quique pertransendus sibi solo auxi-
lio parvæ lucis exigua educatione transmissa, mentis
fortiori vero ac perspicacis nixibus cideuctæ. Animo con-

2
denti arreptus, dum prae singulariter ordinem natura
tura in morbis explicabat, Idearum thesaurum ta-
le congerit, ut sibi nomen immortale vindicaverit.
Quamquam ^{tam} ~~magnum~~ uberrimum solus steterat messor,
praeceptorum nobis copiam singuissimam reliquit.
Cognitiones attamen physiologiae Hippocrati non de-
ta, nobis recentiori oblata tempore, ejus doctrinas
commentandi occasionem praebuere, scientiae ipsae
ad rationes, ut nunc, quibusque valide praestant
robora, elucidandas. Inter ceteras nobis ab Hippo-
crate relictas, theoria criseos non mediocriter in-
per eminet nunc et in lucem prodita nunc vero
in oblivionem immissa temporibus nostris feliciter
adorsa ut merito praestimaretur. Hoc plane
doctrina experientia confirmata res ipsa laudi
quam celebri ducitur auctori qui magno a na-
tura praeditus ingenio, et ab ipsa ad hominis
aegrotantis lectulum appositus ad misteriorum pluri-
morum acclapationem designatus. Laus maxime

3
tali viro tribuenda! dumque ad materiam me-
ipsum adtingor, illustrium magistrorum, ut pro-
be, benevolentiam pectere, nec non adstantium in-
dulgentiam licitum ducatur.

Cum hodiernae dissertationis elegerim the-
ma Hippocratis aforismum his verbis expressum,
"Septenorum quartus est index. Alterius septimanae
octavus principium. Est autem, et undecimus expectan-
dus. Ipse enim quartus est alterius septimanae. Primum
vero et decimus septimus expectandus, ipse siquidem qu-
artus est a decimo quarto; septimus vero ab undecimo."
breviter ad ^{qui} expositionem progrediar dumque in illam
criseos theoriā comprehendam, quibusque diebus obser-
ventur opiniones varias de ipsa re editas usque ad
memoriam nostram, quaeque super doctissimae dispu-
tationes agitatae sunt paucis absolvere fas sit.

Verbum crisi sensibus diversis explicatur. Affir-
mat Hippocrates crinem morbo inesse quum graviter

9
anguiebatur vel minuebatur, tum etiam crux in a-
liam transmutaretur, vel cesaretur omnino. Sunt qui
vocabulum crinis secundo sensu acciperint. Alii ve-
ro ad mutationes malas bonasve exprimendas cen-
serint. Animi crinis nuncupare cum mutatio
rapida atque felix advenit, evacuatione quadam
aliore phenomeno comitante. Denique nonnulli
fuerunt medici, qui hoc nomen non mutationi ipsi,
phenomeni vero una advenientibus imponere.

Nunc attamen alia diversa significatione atque
ab Hippocrate acceptum, verbum intelligimus. Cri-
si in varias species distribuuntur, scilicet, salutife-
ra, mortales, regulares ac irregulares complete at-
que incomplete, quarum definitionem exponere
nequeam, ob eamdem facillimanam significatio-
nem. Cum autem crini salutifera gradatim o-
curret morbo, solutio nuncupetur. Medicorum dis-
putationes precipue super criticorum phenomeno-
rum existentiam versatae sunt, dum et inter ip-

5
sos perlebis consensio de illorum frequentia at-
que influentia ad morborum terminationem.

Si ad frequentiam spectamus nonnulli affir-
mant per rara esse critica phenomena alii vero
obtestant ipsa constanter occurrere dum ab ipso me-
dio vel egrotantis exhausta dispositione non im-
pediantur. Dum modo factorum, hanc dubitationem
ut absolvant sufficientium numerum colligere nefas
sit, utendum est nobis observationibus a doctissimis
medicis relictis. Hippocrates atque Forestus mortuorum
acutorum memoriam tradidere, quibus finem attule-
runt phenomena, nec praevia existentia, ex quo du-
citur satis superque esse magnam mortuorum observa-
re diligenter copiam, ut menti veniat nobis phenome-
norum criticorum frequentia, dum ipsa phenome-
norum influentiam ad mutationes, ^{pore eisdem} quatenus succurrant,
perficiendas, maxima tenebrarum ^{ca} ~~al~~igine immeriam
esse nunc et ad perpetuum fore videatur. Credebant
veteres alleviationi morbi atque ingravescentiae critica

phenomena subesse causam, primo eam per ur-
inam morborum materiam expellitur aliamve per
naturalem secretionem; recentiores vero hanc doc-
trinam admittere nequunt, atque phenomena
resultantia alleviationis organorum vel functionum
adfectuum intelligunt effectum. Qui phenomena
et praecipue critica evacuationes causam valetu-
dini ducunt, tali argumentorum serie rationes
constituunt.

Epocha in qua haec adcurrunt phae-
nomena et ipsa comprobat causam plane ducere po-
sse quod valetudo aegrotanti oboriatur, cum perfrean-
tibus morbi alleviationi praecedant, nec non aliqu-
ando signa notanda praebentur ipsa in affectus vio-
lentia. Morbi etiam reaparitio cum intempestive su-
primantur. Neque haec intelligamus phenomena qua-
si functionum revalidationis effectum, dum modo
obserbare liceat ea maxime differre in bona valetu-

diis statui succurrentibus, ac revera materiei ter-
minant morbo e corpore ejecta minime hominis
sani evacuationibus conferenda est. Abcessus, haemo-
rragia, aliaque similia morti expirantis phae-
nomena nonne adspici debeant tanquam effectus sim-
plices functionum humani corporis revalidationis.
Qui denique dubitare ~~potest~~ ^{posset}, quin regularum
apparitio prima praecedens eruptionem, ac secretio lac-
tis partibus consequens, causa finem imponentes
functionum ~~revalidationem~~ ^{revalidationem} factationi sustinere munifetur?

Qui phenomena critica tanquam effectus
organorum adfectuum revalidationem sustavit
talibus argumentis sunt adnixi: Et haec necesa-
ria fuerint phenomena ad finem imponen-
dum, ^{morti} nonne Constantiter se praebent? Talia
phenomena post morbi alleviationem oblata
illius mutationis sicut effectus colligi debent ne-
que plus ultra. Phenomenum idem namque vel
secundum vel sinistrum vel indifferens intelligi

8
debet uno ipso aegroto diversa epocha morbi, exem-
pli gratia sudores qui morbo progredienti obse-
rentur, funesti ad incrementum mali, statu indi-
fferentes, utiles ad finem collegantur. Naturalius
foret, quaecumque ad nostram se perceptionem
attulerint tanquam symptomata nobis capien-
da, non est phenomena diversa ab aliis, nec que-
sui modificandi susceptibilia. Critica evacua-
tiones paulisper de naturalibus differuntur, hæc a-
utem perexigua variatio naturalis consequen-
tia est anterioris, seu existentis exagitationis.
Hæc enim qui ad cessationem aliorum morbi
præbeantur plane demonstrant posse accide-
re, ut coincidentia videat apparitioni et cesa-
tioni utriusque morbi, cum horum phæno-
menorum primum causa secundi quam ve-
rissime nuncupetur. Suppositio hæc non sa-
tis valida fortasse videretur, si probare vellem
quomodo sudore atque urina similes effectus pro-

9
ducerentur. Liceat exasperationem præbere ubi-
cunque critica evacuationes supprimantur, hoc a-
utem minime probat quod extant ipsæ tanquam
harum imitationum causa cum et in homine sa-
pe omnia morborum genera suppressione natura-
lium evacuationum ordini videantur. Hæc atque
illæ diversis agitata meæ argumentationibus, quæ se
veritat nescit. Sed ut aliquantulo rationes hæc in-
ter se repugnante coineam, præintelligendum est
quomodo natura mediis tam variis laborans, hu-
mane menti sponte sua, tanquam causa quod
effectus sit sæpiissime præferat. Ex hoc deduci-
mus dubitari non posse quin crises existant, sed
est imitationes notanda atque in morbi cursu,
mala bonave avi generaliter occurrentes.

Næque vero similiter affirmandum de phæ-
nomenis Criticis, quorum præsentia non omnino
agnota, cum influentia ipsorum ad finem im-
pendum morbo, maxima laborat obscuritate. At-

que etiam, cum phenomena de quibus agimus, jam ut causa jam vero ut effectus cedentis mali intelligantur, licitum erit omnia phenomena tanquam critica vocare, quae una tali modo praecedantur cum notabilis scilicet morbi in visceribus mutatio, posthabitis nexibus quibus ipse mutationis praecedentur.

Itaque indicata criticorum phenomenorum intelligentia, leviter et ipsa numeraturus signa antecedentia et comitantia causae eorum productioni favendorum paucis verbis exponam.

Saepe in membranis mucosae praesentantur, deinde in cuti, postea in glandulis, cursum tendentes denique per cellularem texturam, atque membranas serosas, nonnulla etiam sistematate nervosa decedantur.

Obstat autem a membranis mucosae, primo, naturalis exhalatio mucosa; secundo, accidentalis sanguinis atque fluoris aquosi, nec non

asplitarum eruptio veniens saepe ad furiam morborum acutorum.

Eruptionum diversarum sedes in pelle generaliter locatur, quia propter plurimorum corporum sudor phenomenon praecedens clabile nuncupetur.

Critica ab organis glandularum phenomena elata et in excretionis augmento cognoscuntur, et in glandularum inflammatione. Nonnullae graviores naturae febres, scaroticearum inflammatione terminare solent.

Surgebat cronica et exalatio non infrequenter a cellulari textura praebetur. Phenomena serosis membranis exhibita pleraque funt nuncupantur, hidropse vel sanguinis effusione designata. Sum denique in nervis paralysaeque sensus oratione.

Inter signa horum praecedentia ac comitantia phenomenorum, sunt quaedam omnibus communia, quaedam autem singulis partibus

12
cularia. Communia tamen praecursora do-
lore jam mitiore jam acutiore exhibentur
atque organi gravatione, vi ac excitatio-
ne pulsus, cetera denique sensibilem sinto-
marum diminutionem concomitantia.

Nec utique signa notabilia sperantur quae
phaenomenis solent Criticis praevire ac praestolari:
hemorrhagis, ventris evacuationibus, urinae atque
sudoribus, nec rare exhibita. Notum est inter
cetera quem locum occupaverit pulsus. Sola
mus a Luque quique sectarii assertiones per
acutas, nec tamen ab experientia confirma-
tas, nobis reliquerunt. Ille celeberrimus Bon-
den memoriae posteritati, tradit mirificas
diversorum pulsuum criticorum quas obser-
vatat demonstrationes. Haec autem theoria o-
blita atque obsoleta temporibus nostris ^{esse} viden-
tur.

Horum phaenomenorum frequentia
mutatur aetate climate, anni tempore, tem-

73
peramentis, vitae ratione, influentia metho-
di curativi; neque enim Constant in illis
sunt varietas. Sudores atque urinae Critica
in convalescentia prolongantur; per levi aliqu-
ando hemorrhagiae; quaedam vero eruptiones
per membra plurimos. Quam aliquos profuerunt.

Unibus dictis observentur.

De dierum criticorum doctrina magna
semper controversia adorta est. Sectarum e-
jus cum affirmari vellent morbi finem non
viri diebus praefixis s. supponendum, adversa-
rii dum opinantur quavis die morborum
terminationem consequendam.

Doctrinae hujus secundum Hippocra-
tem fundamenta inspiciamus.

Septimanum ultimi singulorum adspi-
ciantur dies Crinitus propitiores atque
septimus, decimus, quartus, vigessimus, vigessimus

~~quarta~~ septimus, trigessimus quartus, quinquagesimus. 9^a dies Critici vocabantur. Deinde vero ad dies singulorum septenariorum in dies animam cum vertisset, scilicet, quartum, undecimum, decimum septimum, 12^a indicatorum nuncupavit, quod in eis generaliter crimi faciendam indicatur.

Alii autem in quibus Crisi minimus frequenter notabatur intercalares dicti fuere, tertium videlicet, quintum, sextum &c. Denique dies indecretorii, secundus, octavus decimus &c. raro enim in iis crisi exhibeantur.

Dum modo Hippocratis doctrinam nec exclusive accipiamus, experientia nobis copiam observationis late praebebit. Et ipsi Hippocrates quosdam inesse dogmatibus exceptiones fatebatur, Galenus contra sectarii que ipsius temeriter affirmarunt quosdam esse dies praefi-

xi secundo, quosdam autem funesto augurio semper designatos. Vllum atque morbum neque male septimo, nec bene sexto die terminari posse.

Facile Galeni exclusivas assertiones funditus eruet erueret, dum Hippocratis doctrinam summa prudentia cogitata difficillime divelli posse videantur; nam si plurimae affectiones qualibet epocha terminentur, nonnullae tamen tempore designato recedunt, speciem praebentes maturitatis, vegetalibus conferendum: quod de variola affirmari liceat. Ex quadraginta quatuor febres gravi affectu de quibus loquitur Forestus, triginta in diebus criticis finem effecere, octo ad indicadores dies, Caetera quidem ad vacuos sive intercalares. Haec vero ex centum septuaginta quinque morborum numero de scriptis Hippocrateor collecto plane ostendit crises centum septemdecim ad dies

Criticos vel indicadores evenisse, ceteras autem
Ceteris, ex quo deducitur exceptiones ab ipso
sane fateri.

Dicimus criticorum influentiam
que vel quinarius morborum ab autoribus qui
bundam adducta esse videtur.

Doctrinam de diebus criticis qui-
dam oppugnantem regunt, quod Hippocrates
inductus fuerit per observationem ut fun-
damenta locaret, atque Pythagoreo sistema-
ti de diebus paribus atque imparibus in-
sequentem inmerito accusare.

Nam si verba quidem par-

ca, quibus super hanc theoriam de sistema-
tis cognitione numerorum prodidit oracu-
lum inspicere velimus, facillime intelligatur
quod minus systemati Pythagoreo faveret; dum
et si Hippocrates scripta perlegerimus, parvi

numerorum sistema ab illo estimari ag-
noscerimus. In quantum ab illa distat doctri-
na divini Hippocrati falso adscripta, que
in operibus veris invenitur!

Nonnulli medici doctrinam Hippo-
cratis amiciores nisi ad Græciæ clima dog-
mata ejus de Crisibus applicanda, nostratum
vero morbi inopportuna censerunt. Notum
attamen omnibus illum et in Scythia artem
medicam exercuisse, dum et quotidianis obser-
vationibus doceamur et veritates præceptorum
mentibus nostris fœritus mandemus illisque
toto incumbamus animo quum plerumque
ejusmodi dogmata enere nefas sit.

Ex præmissis educitur argumentis crises plu-
rimis inesse morbis, alterationibus maxime notan-
dis, concomitantibus cursum, quibusque agrotum tem-

pestire gravetur seu levetur, plane fas esse ma-
 teries morbose theoriam pretermittere, quamquam
 ab auctoribus nonnullis plurimis estimetur, quum
 videamus quotidie eventum non infelicem morbo-
 rum abortorum initio. Hoc enim sensu mutta, i-
 lli sine Crisiori existunt quibusque nequaquam
 inesse fateamur. Si ad opinionem vergimus, obor-
 tam imperio Crisiorum phaenomenorum in ad-
 fectum finem prevalentium, nunc causas esse
 nunc vero effectus fatendum nobis videatur. Sub
 oculis quotidie sunt exempla in morbi perein-
 dem levati remedia, uno casu quibus in alio
 morbi causam intenuissemus. sic enim a natura
 varie sui casibus administrabitur. Hoc modo dig-
 dicando duas inter se disjunctissimas theorias, quod
 utraque, ut exclusiva sustentata fuerit, invicem fa-
 cillime conjungemus, dum expectandum sit pau-
 cis volentibus annis nullam de materie quae plu-
 rimum intersit resoluta videre, disputationem re-
 manentem.

Dixi.

Mendicabat